

Hayatının her devresinde geriye bakıp değerlendirme yapabilenler, ilerisini daha sağlıklı görebilmişler ve yanlışlardan kaçınabilmişlerdir. Bu sebeptendir ki, her bilim dalının tarihsel gelişimi onun araştırma konularından biri olmuştur.

Türk tıp tarihimizin duayenlerinden Ord. Prof.Dr.Sübeyl Ünver (1898-1986) 1933 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Kürsüsü'nün açılış dersinde, neden tıp tarihinin bilinmesi gerektiğiyle ilgili şunları söylemiştir:

“Bir ilimde kendi gelişim tarihi bilinmezse tam bir ilim olamaz. Bütün ilimlerde ve felsefede olduğu gibi tıp da kendi tarihini bilmelidir. Bu her noktadan büyük önem taşır. Buna birkaç örnek verelim, göreceksiniz ki tıp tarihini araştırmak uydurulmuş hikayeler okumak demek değildir. Zira tıp tarihi bir gerçeğe işaret eder,

gerçek her zaman aynıdır. Mesela tarihte olan hastalıklar bugün de aynıdır. O halde bunların zamana göre farklı görüşlerinde esas o kadar değişmez.”

Prof.Dr.Ali Haydar Bayat ise, tıp ve eczacılık tarihinin neden bekim ve eczacılar tarafından bilinmesi gerektiğini şu sözleriyle dile getirmiştir:

“Tıbbın ve eczacılığın geçmişinden bahsetmek, onu araştırmak bekim/eczacı için boşa harcanmış emek olarak değil; aksine, bir atletin yarışa başlamadan önce hızlanmak için birkaç adım gerilemesinin gerekliliği gibi düşünülmelidir. Mesleğin geçmişini ihmal etmek, bir bakıma onu her gün yeniden öğrenmek demektir ki, böyle bir anlayış tıp ve eczacılığın ilerlemesini geciktirir. Mesleğin bugüne nasıl geldiği bilinmeden, günümüz tıp ve eczacılığının layıkıyla anlaşılması mümkün değildir.”

Hazırlanan Bu Kitapta Konular Esas Olarak Şu Dört Ana Başlık Altında İncelenmiştir:

1 Dünya'da ve Türkiye'de Eczacılığın Geçirdiği Tarihsel Aşamalar BÖLÜM

Bu ilk bölümün amacı günümüze kadar edindiğimiz bilgiler ışığında okuyucunun eczacılık tarihiyle ilgili genel bir bakış açısına sahip olmasıdır.

“Dünya’da ve Türkiye’de eczacılığın geçirdiği tarihsel aşamalar” konusuyla ilgili yurt içi ve dışında binlerce makale yayınlanmış olup zaman zaman bu bilgiler tıp ve eczacılık tarihi kitapları içerisinde özetlenmiştir. (Bu konuda, başta Türk eczacılık tarihinin babası kabul edilen rahmetli Hoca’mız Prof.Dr.Turhan Baytop olmak üzere, Ecz.Naşid Baylav, Prof.Dr.Feridun Nafiz Uzluk, Prof.Dr.Bedi Şehsuvaroğlu, Prof.Dr.Afife Mat, Prof.Dr.Ali Haydar Bayat gibi pek çok bilim insanı, araştırmalarını kitap halinde yayınlamışlardır.) Hiç şüphesiz tarihin deneysel değil, buluntu ve belgelere dayalı bir bilim dalı olması nedeniyle bu alanda-özellikle de Dünya’da eczacılığın tarihsel gelişimi konusunda-yapılacak çalışmalardan çok yenilikçi olması beklenmemelidir. Bu sebeple kitabın ilk bölümünde çok fazla ayrıntıya girmeksizin eczacılığın geçirdiği evreler kısaca özetlenmiş; eğer bu dönemlerde Kayseri’yi de ilgilendiren bilgiler varsa-Gevher Nesibe Darüşşifası’nda olduğu gibi-ayrıntıya girilmiştir. Bu kısımda yararlanılan kaynaklar arasında özellikle Prof.Dr.Turhan Baytop’un eczacılık tarihi kitabı en güncel ve güvenilir bulunmuş; Baytop’un sınıflandırması göz önünde bulundurulacak alıntılar yapılmıştır. Sayın Hoca’mızı burada bir kez daha rahmet ve saygıyla anmayı borç bilirim.

2 Ondokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Kayseri’de Eczacılık BÖLÜM

Bu kısımda Kayseri’deki aktarlık kurumu, ilk ciddi eczacılık uygulamaları, Kayseri’deki ilk eczacılar ve o döneme ait -özellikle de 19. yüzyıldan günümüze

kadarki dönem- bilgiler yer almakta olup bu bilgilerin pek çoğu ilk kez gün ışığına çıkmıştır. Bu nedenle kitabın bu bölümü daha sonraki Kayseri eczacılık tarihi araştırmacıları ve hatta Kayseri tarihi araştırmacıları için de “referans” teşkil edecektir. Kitabın bu kısmı çok uzun süreli bir bilgi-belge toplama süreci ve arkasından onlarca röportaj yapıldıktan sonra hazırlanmış olup neredeyse bütün bilgiler ayrı ayrı kaynaklardan kontrol edilerek kitaptaki yerlerini almışlardır. Bu aşamada en güvenilir kaynak kabul edeceğimiz “devlet salnâmeleri, almanaklar ve yabancı seyyahlar ya da misyonerler tarafından hazırlanan raporlar” esas alınmış, edinilen bilgiler bu kayıtlarla karşılaştırıldıktan sonra kitaba konulmuştur. Ancak, belirtilen kaynaklar arasında da bazı uyumsuzluklar söz konusudur. Bu aşamada, değerli eczacı büyüğümüz ve bu kitapta da biyografisi bulunan merhum Ecz.Mustafa M.Özbakır’ın 1975-80 yılları arasında Kayseri eczacılık tarihi konusunda o dönemdeki eczacı veya yakınlarıyla yazışmaları, tuttuğu kişisel notlar, elde ettiği resim ve diğer belgelere ulaşmamız büyük bir şanstır. Yardımları dolayısıyla Ecz.Mustafa M.Özbakır’ın oğlu sayın Prof.Dr.Ömer Özbakır’a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu bölümde yer alan alt başlıklardan birisi de “TEB 12. Bölge Kayseri Eczacılar Odası”dır. 1972 yılında TEB 12. Bölge Kayseri Eczacılar Odası’nın kurulması ilimiz eczacılık tarihinde büyük bir dönüm noktası olmuştur. 1972 yılından bu yana 25 Yönetim Kurulu göreve gelmiş; meslek örgütünün kurumsallaşması, meslektaşların haklarının gözetilip mağduriyetlerinin giderilmesi, halkın gözünde eczacıya olan itibarın artırılması, hizmet kalitesinde artış, eczacılar arasında “meslektaş bilinci”nin yayılması vb. konularda değerli çalışmalar yapmışlardır. Bugün, bu amaçla çalışmış olan tüm yönetim kurulu üyelerimizi hayırla anıyoruz.

Bu araştırmanın önemli bir parçasını oluşturan “TEB 12. Bölge Kayseri Eczacılar Odası”nın kuruluştundan günümüze kadar olan süreçte geçirdiği aşamalar, o dönemlerde eczacıların karşılaştığı güçlükler ve bunlara yönelik verdiği mücadelelerin bilmesinin mesleğin gelecekte daha sağlam adımlar ile ilerlemesi açısından yararlı olacağı düşünülerek; Kayseri Eczacılar Odası’yla ilgili hem Kayseri’de, hem de 1972 öncesinde Oda’nın temsilciler aracılığıyla bağlı olduğu Ankara Eczacılar Odası’nda uzun bir arşiv çalışması yapılmıştır. Bu arşiv çalışmasında pek çok süreli yayının yanında çeşitli raporlar, bildiriler ve defterler de incelenmiştir. Bahsedilen belgeler arasından en kesin bilgilerin, Oda Yönetim Kurulları’nın görev süreleri içerisinde aldıkları bütün kararları yazmakla yükümlü oldukları “Yönetim Kurulu Karar Defteri”nden elde edilebileceği görülmüştür. Bu sebeple Oda’nın kuruluşundan bugüne kadar tutulan bütün karar defterleri kelime kelime okunmuştur. (Başta karar defterleri olmak üzere Oda’nın tüm kayıt ve arşiv bilgilerini bu çalışmada kullanmamıza imkan sağlayarak “yönetimde saydamlık” ilkesine örnek teşkil eden TEB 12. Bölge Kayseri Eczacılar Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sn. Ecz. Bülent Ünsal’a içten teşekkürlerimi sunarım.)

Oda Kayıt Defterleri incelenirken aşağıdaki soruların cevabı aranmış; doğrudan şahısları, resmi ya da ticari kurumları ilgilendiren konular bu çalışmanın dışında tutulmuştur:

a. Oda Yönetim Kurulu eczacılık mesleğinin gelişimi, eczacının daha rahat şartlar altında mesleğini icra edebilmesi, mesleki ve sosyo-ekonomik anlamda gelişebilmesi için neler yapmıştır?

b. Halk sağlığına yönelik neler yapılmıştır? Oda’nın toplumsal sorunlarda sosyal sorumluluğu neler olmuş, halkın gözünde eczacı imajının daha iyi olabilmesi için neler yapılmıştır?

c. Meslek örgütünün kurumsallaşması için neler yapılmıştır? Eczacı Odası’nın fiziki imkanlarında hangi yenilikler yapılmıştır?

Görüldüğü gibi bu sorular, yönetim kurullarının çalışmalarının çok yönlü değerlendirilebilmesine imkân tanımakta, aynı zamanda günün şartları ve o dönemde yaşanmış olan sıkıntılar hakkında da fikir vermektedir.

Şunu belirtmek de gerekir ki: “Yönetim Kurulu’nun aldığı kararların hepsinin karar defterine yazılmadığı durumlarda bu kararlara ilişkin bilgi edinme imkânımız yoktur; bu halde Yönetim Kurulu’nun gerçekleştirdiği faaliyetlerin tamamı çalışmamız kapsamında olamayacaktır.”

Bu gibi sorunların giderilmesi ve her dönemde yapılan icraatların tarafsız bir şekilde kitapta yer alması amacıyla toplanan bütün bilgiler her dönemin Yönetim Kurulu Başkanlarından hayatta olup ulaşılabilenlere verilerek; teyit edilmesi, anlaşılmayan ya da yanlış anlaşılan bir husus varsa düzeltilmesi rica edilmiş, daha sonra düzeltmeler varsa asıl metne ile edilmiştir.

3 2004 Yılında Kayseri’de Eczacılık BÖLÜM

Bu bölümde 2004 yılında Kayseri’deki eczacılık kurumu hakkında sayısal bilgiler verilmiş; gelecek yıllarda yapılacak araştırmalarda bir “almanak” görevi görmesi amacıyla Oda’ya kayıtlı olup hayatta olan tüm eczacıların isimlerinin de yer aldığı bir liste bölüm sonuna eklenmiştir.

4 Dünya’da ve Türkiye’de Eczacılık Tarihi Müzeleri BÖLÜM

Bu bölümde ise hem ülkemizde hem de Dünya’daki eczacılık tarihi müzeleri hakkında kısa bilgiler verilmiş, bu müzelerin tamamının listesi de ilk kez toplu olarak bir arada yayınlanmıştır.

5 Özet Summary BÖLÜM

Bu kitabın hazırlanışı sırasında verdikleri destek ve teşvik dolayısıyla başta ailem olmak üzere,

Engin bilgi ve birikimleriyle bana sürekli yol gösteren çok değerli Hocalarım Prof.Dr.Eriş Asil, Prof.Dr.Sevgi Şar ve Prof.Dr.Gülbin Özçelikay'a,

Çok değerli öneri ve katkıları nedeniyle Prof. Dr.Afife Mat'a,

Bu çalışmanın kitap haline gelmesini sağlayan Türk Eczacıları Birliği Genel Başkanı Sayın Ecz.Mehmet Domaç'ın şahsında tüm Merkez Heyeti üyelerine,

Yıllar önce bana bu çalışmayı yapma fikrini veren değerli gazeteci ağabeyim Sn.Veli Altınkaya'ya,

Ecz.Mustafa M.Özbakır'ın 1975-80 yılları arasında Kayseri eczacılık tarihi konusunda derlediği şahsi notların, çeşitli mektup ve resimlerin bu çalışmada kullanılmasına imkan veren oğlu Prof.Dr.Ömer Özbakır'a,

TEB 12. Bölge Kayseri Eczacılar Odası Başkanı Sayın Ecz.Bülent Ünsal'a ve Yönetim Kurulu Üyelerine,

TEB 2.Bölge Ankara Eczacılar Odası Başkanı Sayın Ecz.Hilmi Şener'e,

Kitabın tasarım aşamasında gösterdiği titizlik ve gayretler nedeniyle Türk Eczacıları Birliği Masaüstü Yayıncılık Uzmanı Sayın Candan İpekçi'ye,

TEB 12.Bölge Kayseri Eczacılar Odası personeline,

Eczacı büyüklerimizle ve Kayseri Eczacı Odası'yla ilgili bilgi ve belge verme nezaketini gösteren herkese teşekkür ederim.

Son olarak şunu belirtmekte fayda görüyorum ki; bu naçiz eser, doğup büyüdüğüm, evladı olmaktan gurur duyduğum Kayseri'ye ve mesleğim olan eczacılığa duyduğum sevginin neticesidir; bunun dışında herhangi bir gâyem ya da beklentim olmamıştır.

Farkında olmadığım bir eksiklik varsa okuyucuların hoşgörüsüne sığınıyor, kitabımın meslektaşlarım arasındaki birlikteliğin daha da güçlenmesine aracı olmasını diliyorum.

Ecz.Halil Tekiner
14 Ekim 2005, Ankara